

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהז

מליובאוויטש

ו י ח י

ימצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ואחת לבריאה

יובל שנים לנשיאות ר"ק אדמו"ר מה"מ

ברוקלין, ניו

לעילוי נשמת

האשה מרת מרים ע"ה

בת ר' נפתלי ע"ה

שפרינגער

נפטרה ועש"ק שמות, כ"ב טבת תשמ"ג

נרפס ע"י

בנ"י:

הרה"ח א"א וכו' ר' יעקב שיח"י

הרה"ח החמים ר' יחזקאל יששכר שיח"י

הרה"ח החמים ר' יצחק שיח"י

ומשפחתם שיח"י

שפרינגער

* * *

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו כביהמ"ק, ולאחרי, מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות⁸, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר"ל ור"ל שסבילו ב"י באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזיכור בשלמות, "די והתור" – נעשה הענין ד"סמך מלך בבלי" אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, וכלשון חז"לי⁹ שהקב"ה אומר לישראל "בני אל תחיריאו, כל מה שעשיתי¹⁰ לא עשיתי אלא בשבילכם . . הגיע זמן גאולתכם!"

וכדורנו זה (וכפרט בשנה זו, "הי' תהא שנת נפלאות אראנרי") צריכה להיות עיקר ההדגשה . . בהענין ד"סמך נפליס", לחזק ולעודד את רוחם של בני . . כולל וכמיוחד – החיזוק והעידוד צ"י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא", וההספה בהכנה לכיאתו צ"י התשובה וקיום התומצ, וכלשון ההכרזה דכ"ק מר"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לאחר לתשובה לאחר לגאולה¹¹", "שוכה ישראל עד ה' אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הנא בקרוב ממשי".

(משיחות שי"פ ויחי (ונשדח בטבת יהפך לשמחה) תשי"א)

- (8) תנאי רפליז.
- (9) יחזקאל כד, ב.
- (10) ל"ש ישע"י רמז תצט.
- (11) כולל גם הפעולה זמלך בבל שאינו אלא נמרון ביד החוצצ בנ.
- (12) שד"ש ב, ח, וראה שד"ש עז"פ (פ"ב, ח כ).
- (13) אג"ק של חז"ה ש"ע שסא ואילך. ש"ע ואילך. ועוד.
- (14) הדום יום" – ט"ז טבת.

ויהי

אבלותי שלא עצמתי כח להליכה כו"י¹² – ולמה עוב רש"י פירושם אלו שהם לפי דרך הפשט, וקט דברי אגדה שאין להם כל זמן במקראי ואדריש, לפירוש רש"י נמצא, ש"תמהוון הענייני¹³ (תנהגות יעקב, שקבר את רחל בדרך ולא ה- בניסה אפילו לבית לחם) מפורש כמנהג, ואילו העיקר, חטטם להנהגה זו, לא נזכר כלל בקרא

גם יש לדייק בלשון רש"י בתשובת הקב"ה לרח"ל, "ש שרר לפעולות נאום ה' וגו' (ושל בנים לגבולם)" – ואינו מוכן, שלא מוכר כאן שום "פעולה" של רחל שעברה מגיע לה שכר (יש שכר לפעולות¹⁴) כא רק שהיא "מבקשת עלי-הם רחמים",

[כמפרשים: הביאו דברי המדרש,]

- (8) ראה גם תרי"ץ כאן.
- (9) במפרשים (רמב"ן (בחי')) כאן. באורי פהר"י על פריש. באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דברי דוד (להסיד), הואל משה (באר הספ) ועוד. וראה גר"א שו"ת ביהמ"ד לשון הכתוב, ואקברה שם בדרך, שזה מוכן על הדרך שמתקין ישראל לילך שם. אבל זה רק א' רמז ב' על נקלות הענין (ולא על פריש הדברים שהנא ברש"א ג' כיון ש, תמהוון הענין' מפורש כמנהג, והלך לפיכך גם הטעם כ- מפנים) – וראה רמ"א כאן.
- (10) ל' באורי פהר"י כאן.
- (11) בודס"א י' דפריש"י רוב בניי רש"י שוח"י, ליתא הסיק, והקב"ה משיב . . לגבולם, אבל כבר הובא ברמב"ן כאן, ובי"ח דפריש"י רש"י תומצים.
- (12) גר"א, באר הספ, דק טוב (כתהג).
- (13) מפרש"י דאכ"י כד (הובא ברש"י ורדק ידמי שם), וראה גם מרדכי פ"ל.

א. ואני כבואי מפדן ממה עלי רחל גוי בדרך גוי ואקברה שם בדרך גוי, ופריש"י, ואני כבואי מפדן וגו', ואע"פ שאני מטרתי עליך להוליכני להקבר בארץ נעז ולא כד עשיתי לאמר שהרי ממה סמך לבית לחם . . ואקברה שם, ולא הולכתי אפי' לבית לחם להבניסה לארץ וידעתי שיש בלבד עלי אבל דע לך שעיפ הדבור קברתי שם שמהא לעורה לבני כשיגלה אותם נחוראדז ודוי עובדים דרך שם יצאת רחל על קברה ונזכה ומבקשת עליהם רחמים שנאמר: קול ברמה נשמע וגו' והקב"ה משיבה: יש שכר לפעולות נאום ה' וגו' ושבו בנים לגבולם.

ואני מוכן:

כמה ממפרשי המקרא ביאר את הכתוב, ואני כבואי גוי" – שכלשון ה- כתוב עצמו כבואות הנוצלותו של יעקב על שלא הולך את רחל למערת המכ- פלה, כש פירש הרמב"ן ש"ממה בדרך כפתע פתאום ולא יכול לקברה שם (במערת המכפלה) כי ארץ יעזוב את בניו ואת מקומו בדרך כו"י, או כפירוש ה- ספורנו ש"כל כך גברה עלי טרדתי ו-

- (1) פשוט מ"ז.
- (2) לכללות פריש"י ע"פ זה – ראה פסיקתא רבתי פ"ג ע"ש.
- (3) ראה ס' זכרון על פריש"י, שד"ה זה הוא המשך לד"ה ואני. ע"ש.
- (4) ראה גם כ"ז פ"ב, י.
- (5) יס"פ לא, ד.
- (6) שם ט"ז, ט.
- (7) ועוד בארבע, רש"י ב"ר ד"ק ועוד.

זא.

מצינו בגדעון ש"בימינו היו ישראל בצרה והי' הקב"ה מבקש אדם שלמד עליהם זכות. כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בחר זה, בחר זכות שלמדת על בני, "אמר הקב"ה, יש בך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בוכותם הם נגאלימים".

...הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירוז הגאולה — שכיון שכבר

"כלו כל הקיצוץ", עוד בזמן הגמרא, ועאכרי' לאחר אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף וחמש מאות שנה ועדיין לא בא ... ובנוגע לחשוכה ("אין הדבר תלוי אלא בתשובה") — כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מירשאל שלא היה תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שעיי' נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא" מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא: שהמקדש את האשה, "על מנת שאני צדיק (גמור) אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" — הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא ויכף ומיד ממש, אשר, כדאי לימוד זכות זה לגאול את ישראל, וכפרט שנוסף על הלימוד זכות, הי"ז גם פס"ד של כו"ט רבנים ומור"ד הוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא", הרי, פס"ד זה כפ"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את כ"ד של מעלה, וכן יקום:

- (1) תחומא שופטים ד.
- (2) יליש שופטים רמז סב.
- (3) סנהדרין צ"ב.
- (4) זחא קבט סעיא.
- (5) קידוש מט, ב. רמב"ם הל' אשוח פ"ח ה"ז. טושרע אר"ע סליח סלא.
- (6) ע"פ גירסת האור ורע סק"ב.
- (7) נצבים ל, כ. וראה במ"ט, ב.

שהתעוררות על ש"לא כר עשיתי לאמרי היא תוצאה מזה, שאני מטריח עליך להוליכני כר"ל.

ולכאורה תמוה, שהרי זה נראה כמו רגש של נקמה חיז, שמצד צדס הדבר לא היתה ליחס תרעומת על יעקב, ורק כשהטריחו ליחס תרעומת על יעקב, ורק נתעורר אצלו רגש לא רגש של תרעומת על שלא טרח לקבור את רחל במערת המכפלה — וכי חשד יעקב את יוסף כר"ל?

ולכן נ"ל שאין כוונת רש"י ב"דעתו שיש בלבד עלי' לענין של תרעומת?

— דהיי' לחשוד את יוסף שהיתה לו טענה לייעקב על שלא קבר את רחל במערת המכפלה, כי ודאי קבר את יוסף שיעקב הי' עושה ככל יכולתו לקבור את רחל במערת המכפלה (שתה' קבורה ביחד עמו) ובפרט בידעו גודל אהבתו של יעקב לרחל, ואם לא עשה יעקב כן ודאי שאינו אשם בזה כלל —

אלא הדיק הוא, ש"בגלל עלי': עם היות שהוא מבין בשכחו שאין להאשים את יעקב, מי'ם סו"ס הרי חסרה אצל רחל מעלה זו של קבורה במערת ה'—מכפלה, וכיון שהחסרון קיים, "יש בלב" של יוסף על יעקב", שהרגש הכאב ש—כלב נשאר, דלמה יוגרע חלקה של רחל שלא תמכר במערת המכפלה?"

(19) ולהעיר מרש"י לקמן ג. טז (אף שאינו דומה לגד"ד).

(20) בדפוס שני דפוש"י, שיש בלכר עלי' חז'—טווחי'. אבל בדפוס א', כתי' רש"י שחז"י דפוסו רש"י הנפוצים — ליחא ויכר זה.

(21) ואף שהוא לא אשם, מי'ם חסרון זה ברחל בא ע"י דו'. ולהעיר מאהר"ם ר"ס כ"ה וצ"ע.

(22) וראה השקפות במפשי רש"י (באר היטב, שפ"ח ומשכיל לדוד) מפרש"י לעיל (ויצא ל, טו) שזה הי' ענין על רחל. עיי'. ואכ"מ.

שבבששתה הוכיחה רחל שהבטיחה צרתה

(לאה) לבינה ומטרה לה הסימנים כו', ועיי' ענה לה הקב"ה, ששכר לפעולתה' (לפעולתו ולצדקתו שמטרת סימנך ל—אחותי) אבל בפרש"י כאן לא הוכיח זה כלל"ל.

ולכאורה הי' מתאים להביא כאן, המושך דברי הקב"ה, "ויש תקוה לאחך ריחך נאום הי' (ובפרט שזה נאמר ב—סמיכות ממש ל"רשכו בנים לגבולס?)

ב. ויזכר זה בהקדם תוספת ביאור בדברי רש"י שיעקב אמר ליוסף, "דעתו שיש בלבד עלי', שלכאורה אינו מוכן:

מזה גופא שיעקב לא התנצל לפני יוסף במשך כל השנים על קבורת רחל בדרך, משמע, שעיקר התרעומת של יוסף נתעוררה לאחר שהשיעו יעקב לטרוח להוליכו לארץ כנען ולקבורו שם,

(וכמוכן גם מלשון רש"י, ואע"פ שאנו מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען ולא כר עשיתי לאמר כו", היינו

(14) ל' רש"י (ור"ס) ירמ"י שם.

(15) אף שהענין דמטרת הסימנים הובא ב—פרש"י לעיל (ויצא כט, כח) וגם שו"ת וכתב שעמדה לה (רש"י שם ל, כב) אבל לכאורה דוחק לומר שלפעולה זו נתכוון רש"י כאן וסמך על פירושו לעיל.

(16) וכ"ה בספיקא רבני שם — אף שהנבא בדברי רחל, ת"ו לי ואניא (שכר המגיע לה בשביל שמטרה הסימנים כו' — ביאור ורע אפר"י לפס"ד שם).

(17) ירמ"י שם, טז.

(18) ברא"ם כאן, דמסתמא כבר הודיע לו ט"ס המכר כי לא יתכן שלא שאל וסמך בכל אותו הזמן כי לא בא הטיפור עתה רק מפני שבקש ממנו מה שלא עשה לאמר, וצ"ע, דאם ידע יוסף הסעם שלא עשה כן לאמר, מה ט"ס הוצרך יעקב להתנצל לפניו, ואני כנבא פס"ד גו"י.

...בענין יעקב אבינו לא מתו עיניו בחדא'ג שלא מת היינו בנפש, משא'כ בנתי' ולכאורה ל'ם כן בחיט', וי'ל דדברי החיט' הם לפי' הקס'י, ולא אחרי' הקושיא וכי בכדי ספרו ספדיא כ'.

ועיין ברמב"ן עה"ז סוף בראשית שכי' יעקב אבינו לא מת כ' וידא' אחי יוסף כי מת אביהם כי זהם את הא' (אף שפי' שם גם באופן אחר), ובחז"א רמז: יעקב לא מת כ' שימשא לא מת מיה' אלא אחניט מעלמא ואיל' לגבי סיהרא, ועייני'ג ביארה'ז פ' ויחי סדי'ה תי'ה מצראי.

ובאלש'יך (בראשית מז, כט) דיעקב דוקא לא מת, אבל היתה מיתה ב'ישראל.

ויזמק' עיני' שינוי השמות בפסוק אל תראי תולעת יעקב מתי ישראל, ע"ס דרז"ל בבב"י פ"ק, וכפי' מורדכי' מתי ל' מיתה, אבל צ"ע מדרד"ל (וה"ז נג, ע"א, רש"י תענית ה' ד"ה אף) וירא ישראל סכא, ובבב"י פצי' ואין אמה מת שנאמר ויקרבו ימי ישראל כ'.

והנה לכאורה פשוט דק יעקב לא מת * משא'כ אברהם וכ' שנאמר בהם מיתה וכן משמע בתור'א ד"ה להבין כ' ענין האבות היה המרכבה ולק'י'ת ד"ה ושמותי כדכד הב' סס"ג.

וברמב"ן (שם) שכי' וענין המדרש הזה כ', משמע דס"ל דבכל הצדיקים יש ענין זה, וכמו שמסכים שם ויוכן הענין הזה במס' שבט כחכות — בראה כוננו לשבת (קנב) וכתובות (קנב) ועייני'כ ב"ב (נח).

ואמר החילוק, דבכל הצדיקים הוא רק לעתים מזומנות כלשון הרמב"ן, אבל ביעקב' החופך עליו כל היום — ובאלש'יך חילק דביעקב גם רוח נשמה לא נסתלק ובשאר צדיקים רק נפש, ועי' תוריה' נשמות, שבת (קנב) דמשמע דא"א להיות כל היום אם נשמטו תחת כסדי'כ, והיו מעלה באם רק לפרכים יורדת.

וי'ל דהיינו דוקא במי שהי' בהם מיתה ונפסק קישור הנשמה והגוף, משא'כ יעקב אבינו דלא מת, דאדרכה העילוי הוא נשמה בגוף דקא, ועדיין צ"ע.

(מכתב כ"ג אי"ר תשי"ב)

חשנה לאחר זמן :

(*) ראה תורת לוי יצחק על הש"ס למס' תענית שם (ע' ו ואילך), שוה מצד שמה יעקב הוא תי'ה — תמן אמה ליעקב (ושם ס"פ ז : אמית לעק"ב הוא תיכות יעקב לא מתיח), עיי'ש בארכיות ובישוח כ' מניא תשליא.

את הכתוב "(הקב"ה משיבה) יש שטר לפעולתו נאום ה'" — ואינו מוכיח שום פעולה של רחל — כי כוננתו לזה גופא שנקברה בדרך, שזה כדי "שחאה ל- עזרה לבני", דזה שהקב"ה צויה את יעקב לעשות כן הוא משום שזה הוא רצונה וחפצה של רחל. בסגנון אחר קצת: בקשת הרחמים של רחל דוקא יש בכוחה להביא את ההבטחה "ושבו בני" לגבולם", בזכות "פעולה" זו, שהיא מוכי- נה לוותר על המעלה דקבורה במערת המכפלה כדי "שתהא לעזרה לבני".

ג. עפ"י יש לבאר (עכ"ס בפנימיות הענין) המשר הכתובים, שדבר זה אמר יעקב ליוסף בהמשך לדבריו אדוות אפרים ומנשה

(וכבר תמהו במפרשים: — דהוי'ל ל- יעקב להקדים דברי התנצלות אלו לבק- שחו לפני", כשהשיעור, "ונשאנני ממצ- רים וקברתני בקברתם", ולא כמעמד זה שבו לא הזכיר כלל ע"ד קבורתו כ- ארץ כנען (א"א רק דברי ברכה", ואשר אפרים ומנשה יכנסו לחשבון שאר ה- שבטים ליטול חלק בארץ?))

דיש לומר שבוה רמז לו הטעם ש"שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה לי ה'ש"ש:

זה שגם בנים שנולדו בארץ מצרים ("עד בואי אליך") נכנסים "בהשבון שאר בני", הוא מפני זכותה של רחל, דכיון זה שגם בנים שנולדו בארץ מצרים ("עד בואי אליך") נכנסים "בהשבון שאר בני", הוא מפני זכותה של רחל, דכיון

(24) ידועות שלמה (למהרש"ל, ג"א, דברי דוד, באר היטב, אפר' שפי' (וטו) על פרש"י כאן, וראה גם מושב וקנים, אלשיך אהרן ועד.

- (25) פרשתו מו' ל.
- (26) מו' ג"ד.
- (27) שם, ה"ז וברש"י.
- (28) שם, ה.
- (29) שם, ל' רש"י שם.

וכדי לבטל רגש זה נחזקתו אל יוסף, אמר יעקב, "ואני כבואי ג' ואקברה שם גר", וכפרש"י שיעקב הסביר ליוסף "שעצ' הדבור קברתי" שם שתהא לעזרה לבני כ'".

ומתור'ך בפשטות הטעם שהוצרך רש"י להביא דברי אגדה אלו, ולא פירש כהפשטות הנ"ל (ס"א) — כי לפירושם אין סא' אלא דברי התנצלות שיעקב לא הי' אשם בזה, ואין בדבריו אלו כדי

לבטל מה שב"לכני" של יוסף: ורק ע"פ דברי אגדה אלו יש טעם לכך שרחל נקברה בדרך, "שתהא לעזרה לבני כ'". ועד (ועייני'ך) זה מדגיש מעלה מיוחדת ברחל (שהיא דוקא הביאה הבטחת הקב"ה, ושבו בנים לגבולם"), וכדלקמן, ולכן יש בזה תשובה מספקת המסלקת את הרגש הזה שבלב.

ביאר הדבר:

זה שקבר יעקב את רחל בדרך "ע"פ הדבור . . שחאה לעזרה לבני כ'". אין הכוונה בזה שנגרע מרחל בשביל טובת בני', אלא אדרבה, כיון שזה גאולה בני' של רחל — הי' טובה ואושרה של רחל, ודאי שרחל עצמה היחה מסכמת לכך ודורשת זה.

ויש לומר, שזוהי כוונת רש"י בהביא

- (32) להעיר מפרש"י לעיל (ורא כפ, א), "יבה, לפי שפנה ברה"ק שאינה נכנסת עמו לקבורה".

שייכים עליי³⁶. כי הכונה זו שמצינו ב-רחל – הוויחוד על מעלת עצמה (להיות קבורה עם יעקב ובעני במצבת המכפלה) כדי „שמהא לעזרה לבניי“ – היא הא התכונה העיקרית שישנה בכל אשה כשהיא בישראל, שתפקידה להיות „עקרת הבית“.

ביאור הענין:

אף שהכל „אני נבראתי לשמש את קוניי“ חל על אנשים ונשים בשות „מי קיים הבדל בין האיש והאשה, שעיקר ענין של עבודת השם של האיש הוא – עסק התורה והתפלה וקיום כל המצות וכו' נכללה (כיון שצריך לעסוק בדרך ארץ ועסק הפרנסה) – גם עבודתו „בכל דרכי דעה“³⁷, וכל מעשיו יהיו לשם שמים³⁸: „משאיכ' בנוגע לנשים – פטורות ממיצ' שהזמינ' (וכן פטורות מתלמוד תורה)“ כיון שציל עסוקות ב-צרכי הבית (כמבאר בראשונים³⁹ שם-טעם זה אשה פטורה ממיצ' שהזמינ' – לפי שצרכי הבית עליה).

ואלי יל שבה נכרת מעלת הנשים: כאנשים, עיקר ענין עבודת ה' שלהם הוא באופן גלוי, ולכן עבודה זו יכולה לגרום לרגש של שביעת רצון („שמה בחלקי“) ומזה – לרגש של ישות (עיי'פ

שהיא היתה מוכנת להקבר בדרך שלא ביחד עם יעקב) כדי „שמהא לעזרה לבניי“, לכן ומה, שכי בנהי שגולדו „בארץ מצרים עד בואי אליך מצרימה (לא בסמיכות לעיקב) – ל' חס“.

ד. והנה אהא בגמי' על פסוק זה

„ואני בבואי מפדו מתה עלי רחל“, ש"אין אשה מתה אלא לבעלה, ומבאר ב-חזא' מהרש"א, שמאמר זה בא בהמשך למי' כסוגיא שם לפניי⁴⁰ אדות, „אשתו ראשונה“ (אשת נעורים) כי זה שאמר יעקב „מתה עלי רחל“, „אף שהיו לו נשים אחרות“, היינו מפני ש"לא מצא קורת רוח רק בה שהיא אשתו ראשונה" ונקרות הבית⁴¹ [כמובא גם בפריש"י ערה"ג שרחל היתה „עקרת הבית“, וכן אהא במדרש⁴² ש"רחל היתה עיקרו של בית", ועד שבגלל זה „נקרא ישראל על שמה“].

ורע"פ הנ"ל יש לומר, ששני העניינים שבכתוב זה (א) התנצלותו של יעקב על שקבר את רחל בדרך, כדי „שמהא ל-עזרה לבניי“, (ב) הדיוק „מתה עלי רחל“, המדגיש שהיא היתה „עקרת הבית“ –

למעשה, שגם בלעזרה לבניי⁴³ הכונה ל-צאצאי (ולא בני משב).

(31) מנהגיו ב. ב.

(32) שם פ"א ואלי.

(33) אין כוונתו רק שיעקב רצה שיהי אשתו ראשונה, אף שבפסוק נשא לאה לראשונה (וראה רמב"ן פרישתו כאן) אלא כמי' בהזאי שם לפניי (ט, ב ד"ה בע"ל) ד"חל נחמדה מן הדיו בשכר שע שנים כמי' הבה לי אשהי דהני שנתקדשה ממני⁴⁴. וכי בציוי (תולדות מ, ה) ש"ש מרומנו אמרי' כי אדרכא רחל היתה נשאת לו בהיתר בשכר עבודת שבע שנים שקבל בה קדושי. וראה פשוט דרכים דרש' ג. ואמ"ר.

(34) וינא לא, ד. וראה רש"י וינא שם, לג: ושלח לה, כב.

(35) ב"ר פ"א, ב.

ורע"פ מהרש"א גם להעבד מעטג עמוק ועצמי כזה, ולכן עיי חזק במצרים דוקא הוא מבהר שני חייו.

(ממכתב ג' לפרשת ויחי יעקב בארץ מצרים, חש"י)

... מעורר על דברי הרשב"ם ערה"פ ד' ידיו, שהמפרש על שמשון לא ידע בעומק פשוטו וכו', והרי כנמה מדרש חז"ל פירשו באופן האמור.

דיוק הרשב"ם, שפירושו הנ"ל הם מחלק הדרוש שבחורה ולא מחלק הפשוט, ומבואר שייכות הרשב"ם כזה יותר – בפירושו ריש פ' וישב, עיי"ש.

(ממכתב כ"ד סבת, חש"י)

... אחכה מכתבו מבשר טוב . . בהקדם יעזר בתי ערה"פ נפתלי אלה, ומבשרש

הובא בס' צדור המור נפתלי אלה שלחה על נפתלי נאמר שהי' איש שלום ולו עשו אביו ואחיו שליו לבשר שלום, וייל שייכות נפתלי, מהדרות ובשורות טובות עי'פ המבאר באה"ת להצ"צ שנפתלי הוא מל' תפלה ותכור מלמע' מעלה עד למטה מטה וכשהולך במהירות הוא אך טוב וחסד ונכוד בענין שקדים דארוך (לקיט' ס"פ קרח).

(ממכתב ג' ויחי, חש"י)

(*) באשית כרך ב שם א. חש"י.

שאלה: מדוע נמצע מיעקב לגלות את חקו לבניו?

תשובה: יל דאחת מהסיבות היא:

אין דבר מיותר בעולם, לכל דבר יש מטרה. הדבר אמור הו לגבי העולם הגשמי והו לגבי העולם הרוחני, והמטרה העיקרית של כל דבר הוא (כיון שלא נבוא אלא לכבודו – אבות כסופו) לסייע בעבודה ד', יעקב חשב שגלוי חקו יעזור לבניו, והקפיד ראה אחרת ולכן מנע מיעקב את כח הנבואה בענין זה¹.

(ממכתב ה' אלול חש"י)

(*) פכת זה הוא תרגום חש"י מאנגלית חש"י.
(**) נמצא במכתב לעיל בשמה א' לש ויחי, חש"י.

וית'

... כתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליטיא במכתבו מיום ד' סיון ה'תשי"א (והעתקתי

ב"היום יום" ע' כב) אשר בהיות ה'צ"צ ילד ולמד את הכתוב וית' יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, חירגם לו מורו – ע"פ פ"י בעד"ש – יעקב אבינו הא"ט געלעבט די זיבעצען בעסטע יאָרן אין מצרים כשבא הבינה מהחדר שאל את זמנו אדמו"ר הקו, הייבט שיעקב אבינו, בחיר האבות, יהי מבחר שנות חייו י"ז שנה שגד בארץ מצרים ערות הארץ.

ויענה אדמו"ר: כתב ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה, ואינא במדוש – מובא ברש"י – איך נתמי' להחזיק לו בית תלמוד, שתהא שם תורה ושיחיו השבטים הוגים בתורה להורות לפניו גשנה, אז מען לעבט תורה ווערט מען נערגטער צום איבערשטען ב"ה, און אויך אין מצרים איז געווען וית' געלעבט עכ"ל.

ויש להוסיף דיוק בזה אשר דקא את יודא שלח, וי"ל הענין כי עדיין אינו מוכן פ"י אדמו"ר אליכ' דבעד"ש גשנה, נערגטער צום איבערשטען ב"ה, נשעה ע"י לימוד התורה, ופשיטא אשר גם בהיותם בארץ ישראל הי' יעקב וקו וישוב ביישיבה, וכמו שאר האבות (אלא שהכתוב משמיענו שאפילו במצרים הי' כן, ואח יומא כח, ב) ולמה נחשבים שני חייו במצרים דקא למבחן שנותיו, ואי משום הריבוי הנצוצות שהיו דקא במצרים (תנ"א וא"א ד"ה ויאמר גר' ויכלע מסה וראה פ' בא סדי"ה בעצם) הרי לא נתברר אלא זמן רב אח"כ אחרי שירמת כל הדור ההוא, ועוד שפלישון אדמו"ר מוכח שתלוי בלמוד התורה ולא בבירור הניצוצות (ואי משום שכך היא דרכה של תורה הי' צער תנ"א ואי אשירד וטוב לך כו', הרי זה בנוגע לתענוגים, וכמ"ש פת במלח כו' וכו' הרי אדרכה במצרים דקא אכלו את חלב הארץ, ולא מצינו זאת בהיותם בארץ בע"ז) – אבל ללא זאת הרי מצרים היא ערות הארץ וא"י שיצאו משם איריה מחכים בלמוד התורה (כ"ב קט"ו, ב, דווחק קצת לומר שאירא מחכים רק משעבטו ישראל לארץ וע"ד מרדכי במגילה יד, א).

ולכן שלח לפניו את יודא דקא, קבלת עול דעבד פשוט, אשר גם תענוג יש לו בעבודתו בקב"ע, כי תענוג האדון הוא תענוג שלו (ראה קונטרס ע"ז הדיים ספ"ט, ד"ה אחרי ד"א תלכו תמידי ועוד) ותענוג האדון בזה עמוק הוא ביותר דקא בלמוד התורה בארמ"צ, כי בענין עבודת הבעיות יש מקום בטוב ש"ל הירידה למצרים וכנ"ל, משא"כ ח"ת שלכאורה הוא היפך השכל גם שכל תנ"א, אלא שהוא מעצה עמוקה של האדון גילוי העצמות (אור תורה ד"ה ידוע חס"ט

ומעלתה המיוחדת של רחל"ה – עיקרו של ב"ה, "עקרת הבית" – שהיא מותרת על שלמות ומעלת עצמה להיות קבורה במערת המכפלה, כדי "שתהא לעזרה לב"י", וכו' גופא – בנין שיהיו לאחר כריכ דורות, ובנין שיהיו במעמד ומצב בלתי רצוי, עד כדי כך שיתחייבו גלות; ובשביל אותם הבנים שחטאו וגלו – מותרת רחל אמנו על זכות קבורה במערת המכפלה ביחד עם יעקב אבינו במשך מאות ואלפי שנים, כדי שיע"ז תוכל להיות "לעזרה לבני".

וזה הטעם שהיא הביאה את ההבטחה ד"ו לשבן בנים לגבולם – דהיות שהיא ויתרה על מעלת עצמה, בשביל בנים אלה, מצד הקשר העצמי שבינה ובניהם (ככל מצב שיהיו, הרי זה ממשיך מל-מעלה, מ"דה כנגד מד"ה, שלמות מצבם הגלוי של הבנים "שנתחייבו גלות", הבטיח הקב"ה "לשבן בנים לגבולם", ש-להיותם בנים הרי ד"א שישונו לגבולם, כגאולה האמיתית והשלמה, במהרה בימינו ממש.

(משניות ט"ז וידו חסיד"י)
לקו"ש ח"ל ע' 236

(46) רפ"ז יומתק דברי המדרש (כ"ד שם)
"רחל יתרה עיקרו של ב"ה... שכל הדברים תלויין ברחל (ראה מת"כ שם) לסיכך נקרא ישראל על שמה" – שלא מצינו זה בשאר אמהות (הקבורה במערת המכפלה).

בדקוה דדקותי): משא"כ בגשם. וכו' מביאר טעם החילוק בענין היחס, שעצם וכללות שם ישראל תלוי דקא בהא, שהגולד לאם ישראלית הרי ישראל (גם כשהאב אינו יהודי), אבל הפרטים, החילוקים בבני ישראל גופא – כהן לוי ישראל – תלויים במשפחת ה-אב:

להיות יהודי – תלוי בזה שהוא חזק אלקה ממעל ממש, למעלה מהתחלקות לפרטים; ואילו החילוקים דבתי לוי ישראל, שהם דרגות שונות בגילוי ה-קדושה, הרי זה תלוי בהאש שבעבודת השם שלו היא בענין קדושה גלוי.

ה. וזהו כוונת יעקב באמרו ליוסף "ואע"פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען ולא כד עשיתי לאמר כו" – שזהו החילוק בין יעקב לרחל:

מצד ענינו ועבודתו של יעקב צריך הוא להיות קבור במערת המכפלה, ביחד עם שאר האבות – כמצב ומקום של קדושה גלוי:

(46) ד"א שזו שביעת רצון מקדושה, מ"ע צעם הדגש של שביעת רצון מורה שהוא מצאח בפ"ע (ראה לקו"ש חסיד"י ע' 273, ושי"ת).
(47) תניא רפ"ב.